

МІСЦЕ І РОЛЬ ОСНОВНИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ГАРАНТІЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

ХЛІВНА І. В.

УДК 631.1.016:93

Хлівна І. В. Місце і роль основних форм господарювання як гарантія стабільності та розвитку сільських територій

У статті проаналізовано основні форми господарювання на селі та надано рекомендації щодо перспектив соціально-економічного стану селян, сільськогосподарських підприємств і господарств населення як двох взаємозв'язаних укладів аграрного сектора. Доведено, що стабільність розвитку основних форм господарювання залежить від ефективності діяльності нових організаційно-правових структур в аграрному секторі економіки, що вимагає вироблення таких теоретико-методологічних і практичних положень, які були б спрямовані в першу чергу на збільшення виробництва конкурентоспроможної продукції сільського господарства. Тому подальше формування та розвиток підприємництва в сільському господарстві, як структуроутворюючого елемента ринкової економіки, набуває особливого значення.

Ключові слова: форми господарювання, сільські території, зайнятість, населення, аграрний сектор, сільське господарство, сільськогосподарські підприємства, господарства населення.

Бібл.: 10.

Хлівна Ірина Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів, обліку і аудиту, Уманська філія Європейського університету (вул. Шевченка, 15-а, Умань, Черкаська обл., 20300, Україна)

E-mail: lydatranch@gmail.com

УДК 631.1.016:93

Хлевная И. В. Место и роль основных форм хозяйствования как гарантия стабильности и развития сельских территорий

В статье проанализированы основные формы хозяйствования на селе и даны рекомендации относительно перспектив социально-экономического положения крестьян, сельскохозяйственных предприятий и хозяйств населения, как двух взаимосвязанных укладов аграрного сектора. Доказано, что стабильность развития основных форм хозяйствования зависит от эффективности деятельности новых организационно-правовых структур в аграрном секторе экономики, что требует выработки таких теоретико-методологических и практических положений, которые были бы направлены в первую очередь на увеличение производства конкурентоспособной продукции сельского хозяйства. Поэтому дальнейшее формирование и развитие предпринимательства в сельском хозяйстве, как структурообразующего элемента рыночной экономики, приобретает особое значение.

Ключевые слова: формы хозяйствования, сельские территории, занятость, население, аграрный сектор, сельское хозяйство, сельскохозяйственные предприятия, хозяйства населения.

Библ.: 10.

Хлевная Ирина Викторовна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра финансов, учета и аудита, Уманский филиал Европейского университета (ул. Шевченко, 15-а, Умань, Черкасская обл., 20300, Украина)

E-mail: lydatranch@gmail.com

UDC 631.1.016:93

Khlevnaya I. V. Place and Role of Main Forms of Economic Activity as a Guarantee of Stability and Development of Rural Territories

The article analyses main forms of economic activity in rural districts and gives recommendations with respect to prospects of socio-economic state of farmers, agricultural companies and private farms as two interconnected systems of the agrarian sector. It proves that stability of development of main forms of economic activity depends on efficiency of activity of new organisational and legal structures in the agrarian sector of economy, which requires development of such theoretical and methodological and practical provisions, which would have been directed, first of all, at increase of production of competitive agricultural products. That is why further formation and development of entrepreneurship in agriculture as a structure forming element of the market economy acquires special importance.

Key words: forms of economic activity, rural territories, employment, population, agrarian sector, agriculture, agricultural company, private farms.

Bibl.: 10.

Khlevnaya Irina V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Finance, Accounting and Audit, Umansky Branch of the European University (vul. Shevchenko, 15-a, Uman, Cherkaska obl., 20300, Ukraine)

E-mail: lydatranch@gmail.com

Агропромисловий комплекс України відіграє визначальну роль у забезпеченні продовольчої безпеки суспільства, яка є однією з основних умов стійкості і незалежності держави. Стабільність його розвитку залежить від ефективності діяльності нових організаційно-правових структур в аграрному секторі економіки, що вимагає вироблення таких теоретико-методологічних і практичних положень, які були б спрямовані в першу чергу на збільшення виробництва конкурентоспроможної продукції сільського господарства. Тому подальше формування і розвиток підприємництва в сільському господарстві, як структуроутворюючого елемента ринкової економіки, набуває особливого значення. Досвід розвитку ринкової економіки в аграрній сфері України засвідчує, що на даному етапі малий бізнес є досить поширеним за кількістю та найбільшим за

внеском у виробництво сільськогосподарської продукції (73%).

Теорії, методології та практиці становлення і функціонування малих форм господарювання у процесі ринкових перетворень в аграрній економіці присвятили численні наукові праці вітчизняні учені: С. Ф. Большенко, В. М. Галицький, І. Ф. Гнибіденко, А. В. Дейнека, В. С. Дієсперов, З. М. Залога, В. К. Збарський, І. О. Іртищев, М. І. Кареба, І. Р. Михасюк, П. Т. Саблук, О. Є. Сухай, А. В. Транченко, І. І. Червен, В. С. Шебанін, О. В. Шебаніна, К. І. Якуба та багатьох інших. Разом з тим окремі аспекти цієї багатогранної проблеми залишаються дискусійними і потребують подальшого дослідження. До них належать вивчення особливостей, місця і ролі малих форм господарювання на селі, визначення основних форм на перспективу, оптимізації їх діяльності,

удосконалення фінансово-кредитного та інформаційно-консультаційного забезпечення. Цим обґрунтовується актуальність статті.

Мета статті – розкрити суть основних форм господарювання на селі та надати рекомендації щодо перспективи соціально-економічного стану селян, сільсько-господарських підприємств і господарств населення – як двох взаємозв'язаних укладів аграрного сектора.

В аграрній економіці, яка складалася в результаті реформування, з певною мірою умовності можна виділити такі соціально-економічні уклади. Перш за все якісно новий уклад, представлений фермерськими господарствами. Старим і в той же час новим укладом є сільськогосподарські підприємства, які виникли в процесі реорганізації колгоспів і радгоспів. Налічуються десятки різних форм таких нових підприємств. Складно, якщо взагалі можливо, знайти принципові, якісні відмінності між ними. Тому у статистиці, при економічному і політичному аналізі їх об'єднують в одну сукупну групу – сільськогосподарські підприємства.

У ході аграрної реформи склався і одержав широке розповсюдження і розвиток своєрідний соціально-економічний уклад, який одержав назву «господарства населення». Його попередником і свого роду прабатьком стали особисті селянські господарства селян і дачні, садово-городні ділянки міських жителів. Але нинішні господарства населення суттєво відрізняються від них не тільки за складом і масштабами, але і за соціально-економічними характеристиками. Господарства населення за рядом важливих якісних ознак подібні з фермерськими, але разом з тим далеко не співпадають з ними.

У багатоукладній економіці господарства різних категорій мають свою нішу. Склалися досить чітке галузеве розмежування виробничо-фінансової діяльності між ними. Так, у виробництві зерна, цукрових буряків, насіння соняшнику абсолютно переважають сільськогосподарські підприємства. Перераховані галузі також в більшій мірі розвинуті й у фермерських господарствах. Для цього є об'єктивні умови. Названі галузі найбільш механізовані, вони вимагають певної масштабності. Займатися ними на відносно невеликих присадибних і тим більше на крихітних садово-городніх ділянках немає сенсу. Розміри фермерських господарств уже достатні для використання техніки і розвитку механізованих галузей. Тим більш, що робочих рук у селянській сім'ї явно не вистачає, щоб займатися у необхідному обсязі інтенсивними галузями, які вимагають багато людської праці. Треба також враховувати, що по названих продуктах вище рентабельність, менше проблем з їх реалізацією. Цілоком інша розкладка по категоріях господарств тих галузей, які дають більше продукції з одиниці земельної площі, але вимагають багато ручної праці. Сюди відносяться перш за все картоплярство і овочівництво. Не випадково господарства населення вирощують більше 90% картоплі та понад 80% овочів, виробляють майже 75% м'яса і 70% молока. Питома вага фермерських господарств по цих продуктах не перевищує 2% [4].

Аналізуючи проблеми, тенденції і перспективи розвитку різних укладів аграрної економіки [1; 2; 3; 10],

необхідно зазначити, що вони безпосередньо пов'язані з реальним їх станом і умовами функціонування. Кожний уклад має свої проблеми, які викликані як їх природою, історичною долею виникнення і розвитку, «віковим» рівнем, так і конкретними умовами їх існування на нинішньому етапі входження аграрного сектора у ринок. Однак господарства всіх категорій функціонують не ізольовано, а в єдиній системі сільського господарства. І на них прямий вплив чинять загальні умови розвитку аграрного сектора в цілому. На нинішньому етапі такими загальними негативними факторами є перш за все різке погіршення економічних і соціальних умов у ході реформ і руйнівний вплив поспішної (прискореної), екстремістської приватизації. Проте кризові умови розвитку сільського господарства по-різному відбиваються на господарствах окремих категорій. Які життєві проблеми виникають перед ними тепер, які можливі шляхи їх вирішення?

Фермерський уклад кількісно «найневагоміший», але по відношенню до інших секторів – це принципово нова соціально-економічна форма господарювання. На початку реформ по відношенню до фермерського укладу було немало ілюзій і романтики, що сприяло екстремізму в політиці. Загальна ідеологія і філософія реформаторства переводилася на широкомасштабні кількісні намітки швидкого збільшення чисельності фермерських господарств. І дійсно, на першому етапі їх кількість зростала значними темпами. Певну роль у цьому відіграли і прийняті урядом в той час деякі пільгові заходи з підтримки фермерів [5]. Проте безкомпромісна, реальна дійсність досить швидко розвіяла ілюзії з приводу фермерства і розставила життєві цінності по своїх місцях. Перші фермери реально відчули труднощі ведення самостійного господарства, пов'язані з ними ризики, особливо при погіршенні загальних умов аграрного сектора.

Нагромаджений за минулий період життєвий практичний досвід дає можливість провести збалансований аналіз об'єктивних умов, необхідних для становлення і функціонування фермерських господарств. Для цього необхідні земля, початковий стартовий капітал із відповідною ресурсною начинкою (техніка, обладнання, сільгоспмашини тощо), дієздатні і підприємливі робітники. На першому етапі були невеликі труднощі із землею. У результаті реформування земельних відносин нині на селі при бажанні організувати фермерське господарство практично майже повсюдно немає проблем із одержанням необхідної земельної площі. Цілоком інший стан із стартовим капіталом і його ресурсним забезпеченням. Дефіцит капіталу і необхідних виробничих ресурсів є головною причиною розорення багатьох фермерських господарств останніми роками.

Не можна забувати, що фермерський уклад – новий, він створювався практично з нуля. Тому йому об'єктивно необхідна підтримка з боку держави у формуванні стартового капіталу. Лише у такому випадку фермерський уклад буде поставлений у рівні умови з іншими формами аграрного сектора. Але нині цього немає. Судячи зі всього, держава не має наміру і навряд чи буде мати можливості робити це в найближчі роки. Але якщо навіть умовно припустити, що в країні достатньо

засобів для надання фермерам необхідного стартового капіталу і виробничо-технічних ресурсів, усе одно в недалекому майбутньому не видно перспектив для масштабного розширення фермерського укладу.

Головний обмежуючий фактор лежить в соціально-психологічній площині і пов'язаний з невідповідністю, небажанням більшості селян виходити на своє окреме господарство [8]. Адаже ведення фермерського господарства передбачає ініціативу і самостійність, зацікавленість і відповідальність. Ці підприємницькі якості за природою властиві більшості сільських жителів. Але в Україні, як і у всіх країнах СНД, три покоління селян пройшли через командну колгоспно-радгоспну систему, яка методично витравляла всі ці господарські риси, перетворювала їх у безініціативних виконавців – від робітників, до того ж здебільшого недобросовісних. Ведення фермерського господарства неминуче пов'язане з ризиком, до чого не готова переважна більшість селян. Їх більше влаштовує безвідповідальне і безініціативне положення у межах сільськогосподарських підприємств. Потрібний тривалий період часу, поки на селі дозріють необхідні соціально-психологічні умови. Слід також враховувати старіння села, переважання на селі пенсіонерів, яким не під силу починати створення фермерського господарства [10]. Завершуючи огляд фермерського укладу, слід підкреслити, що без масштабного розвитку у ширину неможливе вдосконалення його структури і механізму функціонування. Ці, як і інші якісні задачі можуть послідовно вирішуватися лише у взаємодії з іншими укладами аграрного сектора.

Сільськогосподарські підприємства всіх типів (СПП) і господарства населення (ГН). У структурі господарств населення переважне місце займають особисті селянські господарства (ОСГ) сільських жителів. Два уклади (СПП і ОСГ) пов'язані між собою логічно, історично, екологічно і, можна сказати, генетично. Перш за все, у них один суб'єкт господарювання – селянин. Він у одній особі поєднує працівника сільськогосподарського підприємства і власника свого індивідуального подвір'я, господаря особистого селянського господарства. У них, по суті, єдина виробнича і соціальна інфраструктура. У реформований період ці два уклади розвивалися із протилежною орієнтацією [9].

У результаті реформ були зняті існуючі раніше обмеження по землі (по присадибних ділянках) та кількості худоби в особистому подвір'ї. Неабияке значення мала сама по собі ліберальна атмосфера в країні, у тому числі і по відношенню до господарств населення, їх оцінці. Спонукальним мотивом до розширення індивідуального господарства було і залишається значне погіршення життя на селі. Зростання безробіття, різке зниження і несвоечасність виплати оплати праці, інших джерел доходів селян. Розширення особистого господарства покликане було компенсувати ці втрачені доходи для сільської сім'ї. Та і не тільки для селян, а здебільшого і для забезпечення їх міських родичів.

За роки реформ уклад, представлений господарствами населення, значно розширився: і абсолютно, і відносно. Але це в цілому за минулий період, у рамках яко-

го прослідковуються свої етапи. Основний прорив приходить на першу половину 1990-х років. А приблизно з 1996 р., як і зі зростанням кількості фермерських господарств, з'явилася тенденція абсолютного скорочення виробництва продукції в господарствах населення. Її обсяг у подальші роки зменшився приблизно на 10%. На наш погляд, це є результатом взаємодії багатьох факторів. По-перше, виявляється згасаючий вплив самого по собі реформаторського імпульсу в широкому розумінні слова – психологічному, соціальному, економічному. По-друге, чимале значення має старіння сільського населення [7]. Старим людям не під силу поратися з масштабним подвір'ям. По-третє, великий негативний вплив справили значне погіршення фінансово-економічного і матеріально-виробничого становища сільськогосподарських підприємств, майже повний розвал багатьох з них. Відсутність у господарствах техніки і пального виключає допомогу населенню в обробі присадибних ділянок, заготівлі кормів. І як підсумок – скорочення поголів'я худоби на подвір'ях селян, зменшується вихід продукції. Отже, з урахуванням стабільної дії викладених вище факторів не можна розраховувати на стійке розширення виробництва у господарствах населення.

Причина феноменальної ефективності господарств населення, крім всього названого, полягала в «економічній пуповині», яка зв'язувала їх з колективними підприємствами. По ній, як по трубопроводі, йшло перекачування ресурсів із одного сектора в інший. Не слід забувати і того, що товарність присадибного господарства у багатьох разів нижча, ніж великих підприємств. Це свідчить про те, що господарства населення перш за все виконують функцію самозабезпечення продовольством сільських жителів.

Які ж перспективи господарств цієї категорії? Мова йде не тільки про розвиток виробництва, але і в прямому розумінні про долю господарств населення та їх власників – сільських жителів. Як уже відмічалось, ці господарства у самому своєму існуванні та функціонуванні нерозривно пов'язані із сільськогосподарськими підприємствами, більшість з яких опинилися на межі банкрутства і розорення. Які ж шляхи подолання кризового стану? Слід відразу обмовитися, що викладені загальні проблеми неоднаково відображаються у різних підприємствах, що відрізняються за станом і рівнем їх розвитку. Саме з урахуванням цього проводяться розробки у ряді наукових закладів.

За яким би варіантом не пішла реструктуризація підприємств, постає проблема, що стане із селянами, їх господарствами при ліквідації сільськогосподарських підприємств, їх приєднанні або саморозпуску? Якщо говорити про фінансове оздоровлення в цілому, то вихідним принципом цієї роботи є визнання вини держави за такий стан справ у галузі. Це, крім всього іншого, проблема економічна і правова, соціальна і політична, духовна і моральна. Слід враховувати, що для будь-якого можливого інвестора-донора оздоровлення збанкрутілого сільськогосподарського підприємства – завдання досить складне. З чисто ринкових позицій для інвестора нерідко приставляють інтерес земля і необхідна кількість найбільш дієздатних робітників.

Проте у будь-якій сфері банкрутство і оздоровлення підприємства пов'язані з долею попереднього колективу, тим більше у сільському господарстві. Тут підприємство – це особливий єдиний виробничо-економічний і соціальний комплекс. Він органічно поєднаний із землею, включає не тільки працездатних робітників, але і пенсіонерів, інших селян, що проживають на даній території. До того ж, переважна частина землі являє собою земельні частки (паї), які перебувають у власності місцевих сільських жителів. Усе це взаємопереплетено. З одного боку, реформи підприємств, як і самої галузі, не можна проводити без участі селян, оскільки вони є власниками землі, а з другого, – не можна їх долю кидати на свавілля ринку. Не вони винні в тяжкому житті, яке склалося на селі. Потрібний державний підхід до вирішення комплексу питань, які пов'язані з реформуванням по суті збанкрутілих сільськогосподарських підприємств і визначення долі селян і їх подвір'їв.

Нині сільські жителі за своїм соціально-економічним становищем перебувають у перехідному, «підвішеному» стані. Вони хоч і є власниками землі (у розмірі земельної частки), але не є фермерами, і в переважній більшості своїй ними не будуть. Вони входять до складу підприємства і не виступають самостійними господарями. У той же час, перебуваючи у складі підприємства і членами його колективу, селяни відчужені від справ підприємства і управління ним незмірно більшою мірою, ніж раніш у КСП. У взаємовідносинах селян і підприємства на сучасному етапі простежуються нові суперечливі тенденції. Такі тенденції, які слід враховувати при аналізі й обґрунтуванні перспектив розвитку села і різних форм господарювання на селі. Незважаючи на зростання байдужості до справ підприємства, селяни у більшості своїй тримаються за нього. Можна навіть сказати, що в умовах загальної розрухи зміцнюється своєрідна прив'язаність їх до підприємства. Образно кажучи, посилюється їх колективістське начало. Але зовсім не тому, що українському селянству нібито по природі своїй властиве общинне начало. Тепер така тяга до підприємства – свого роду спосіб вживання. Робота в спільному господарстві (як би не називалось підприємство) дає мізерний дохід. Головне джерело життя простого селянина – це його розбухнуле селянське подвір'я. А його неможливо вести без використання потенціалу підприємства (техніки, сільськогосподарських машин для обробітку землі, кормів, спільних пасовищ тощо). Без підприємства не обійтися і в зв'язку з елементарними соціально-побутовими потребами (медична допомога, похоронні послуги). Тим більше, коли у ході реформ держава пустила на ринковий самоплив більшість традиційних функцій по соціальному забезпеченню сільського населення.

Перспективи соціально-економічного стану селян, сільськогосподарських підприємств і господарств населення, як двох взаємопов'язаних укладів аграрного сектора, нерідко зв'язують із введенням ринкового обороту землі. Якщо підходити формально-логічно, то, дійсно, є вагомі підстави для такої постановки проблеми. Визнається, що близько 75% сільськогосподарських

угідь перебуває у приватній власності. Але, як правило, не розкривається, що в основному це земельні частки сільських жителів. У приватній власності у країні перебувають близько 30 млн га. З них земельні частки сільських жителів становлять 28,0 млн га (6,67 млн селян × 4,2 га – середній розмір паю) [4].

ВИСНОВКИ

Враховуючи розглянуті вище реальні умови існування селян і сільгоспідприємств, можна зробити висновок, що право власності сільських жителів на землю носить суто формально-правовий характер. Про це, зокрема, свідчать дані про те, як сільські жителі чинять зі своїми земельними паями, як розпоряджаються ними. У країні налічується 6,67 млн власників земельних часток, при середньому по Україні розмірі паю у 4,2 га. Із них одержали правозасвідчуючі акти лише близько половини їх загальної кількості. Отже, майже три з половиною мільйони власників часток навіть не зажадали свідоцтва про право власності на землю. Переважна більшість з них передали свої земельні паї для використання сільськогосподарським підприємствам на різних правових засадах.

В нинішніх умовах розвитку аграрного сектора введення ринку землі не може реально змінити становище сільськогосподарських підприємств і селян – власників землі. Дійсно, про який ринок землі може йти сьогодні мова в умовах, які склалися на селі? Адаже ринковий оборот землі за своїм призначенням націлений перш за все на селян. Він припускає пропозицію землі та попит на неї. А який попит на землю може бути нині з боку селян? Про це наочно свідчить, зокрема, практика багатьох районів і областей країни. Ціни на землю дійсно сміхотворні!

У нас в останній час, по правді кажучи, зациклилися на земельному питанні, хоч реальні проблеми сільського господарства лежать у іншій площині. Адаже ринковий оборот землі при всьому його значенні може мати належний, позитивний вплив на розвиток аграрної сфери лише в тому випадку, якщо елементарно відрегульовані інші економічні і соціальні умови, а процес реформування на селі здійснюватиметься під постійним контролем і за участю держави. Тільки при комплексному вирішенні всіх проблем життя села можна забезпечити ефективний, збалансований розвиток всіх соціально-економічних укладів аграрного сектора. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Большенко С. Ф.** Формування конкурентоздатності трудового потенціалу регіону: теоретичний та методичний аспекти / С. Ф. Большенко // Бізнес Інформ. – 2012. – № 11. – С. 79 – 83.
2. **Галицький В. М.** Ринок праці та зайнятість населення: проблеми теорії та виклики практики: монографія / Л. Г. Авдеев, А. В. Алексеева, О. В. Астахова, С. І. Бандур; Ін-т підготовки кадрів держ. служби зайнятості України. – К., 2010. – 363 с.
3. **Гнибіденко І. Ф.** Соціально-економічні проблеми зайнятості і соціального захисту населення в аграрному секторі економіки України : монографія / І. Ф. Гнибіденко; НАН України. – К. : Соцінформ, 2002. – 336 с.

4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]: Офіційний web-сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

5. **Дієсперов В. С.** Продуктивність сільськогосподарської праці : монографія / В. С. Дієсперов. – К. : ННЦ «Ін-т аграр. економіки», 2006. – 274 с.

6. Зміцнення та ефективне використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств: монографія / В. С. Шибанін, І. І. Червен, О. В. Шибаніна, М. І. Кареба; ред.: В. С. Шибанін; І. І. Червен; Миколаївський держ. аграр. ун-т. – Миколаїв, 2010. – 190 с.

7. **Іртищева І. О.** Формування моделі інноваційного розвитку агропродовольчої сфери: національні інтереси і регіональні особливості / І. О. Іртищева, Л. В. Дейнеко //

Збірник наукових праць. Економічні науки. – Вип. 6. – Чернівці: Книги-ХІІ, 2010. – С. 141 – 148.

8. **Михасюк І. Р.** Державне регулювання економіки в умовах глобалізації : монографія / І. Р. Михасюк, З. М. Залого, О. Є. Сухай; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф., акад. АН Вищої школи України І. Р. Михасюка; ЛНУ ім. І. Франка. – Львів: Українські технології, 2010. – 320 с.

9. **Саблук П. Т.** Демографічні проблеми українського села: наук. доп. / П. Т. Саблук, К. І. Якуба; відп. ред. акад. УААН П. Т. Саблук. – К. : Ін-т аграр. екон. УААН, 2002. – 37 с.

10. **Транченко Л. В.** Аналіз та проблеми соціально-економічного розвитку села / Л. В. Транченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 5. – С. 66 – 69.

УДК [336:351.746.1](005.36)

РЕСУРСНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД У ДОСЛІДЖЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Д'ЯКОНОВА І. І., ПЕТРЕНКО Ю. М.

УДК [336:351.746.1](005.36)

Д'яконова І. І., Петренко Ю. М. Ресурсно-функціональний підхід у дослідженні фінансової безпеки підприємства та корпоративного управління

У статті розглянуто взаємозалежність фінансової безпеки підприємства та корпоративного управління через призму ресурсно-функціонального підходу. На основі природи організаційних і соціально-економічних відтворювальних відносин, положень правового поля та міжнародних стандартів сформовано підхід до розуміння корпоративної соціальної відповідальності як проактивного елемента корпоративного управління. Обґрунтовано роль корпоративної соціальної відповідальності в забезпеченні фінансової безпеки підприємства та реалізації корпоративної стратегії.

Ключові слова: фінансова безпека підприємств, корпоративне управління, корпоративна соціальна відповідальність, ресурсно-функціональний підхід, вартісно-орієнтоване управління.

Формул: 4. **Бібл.:** 27.

Д'яконова Ірина Іванівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, Українська академія банківської справи Національного банку України (вул. Петропавлівська, 57, Суми, 40030, Україна)
E-mail: dyakonova@academy.sumy.ua

Петренко Юлія Михайлівна – здобувач, Українська академія банківської справи Національного банку України (вул. Петропавлівська, 57, Суми, 40030, Україна)
E-mail: kydraska@yahoo.com

УДК [336:351.746.1](005.36)

Дьяконова И. И., Петренко Ю. М. Ресурсно-функциональный подход в исследовании финансовой безопасности предприятия и корпоративного управления

В статье рассмотрена взаимосвязь между финансовой безопасностью предприятия и корпоративным управлением на основе использования ресурсно-функционального подхода. С учетом природы организационных и социально-экономических производственных отношений, ключевых положений правового поля и международных стандартов сформирован подход к корпоративной социальной ответственности как проактивного элемента системы корпоративного управления. Обоснована роль корпоративной социальной ответственности в обеспечении финансовой безопасности и реализации корпоративной стратегии.

Ключевые слова: финансовая безопасность предприятия, корпоративное управление, корпоративная социальная ответственность, ресурсно-функциональный подход, стоимостно-ориентированное управление.

Формул: 4. **Библ.:** 27.

Дьяконова Ирина Ивановна – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой менеджмента, Украинская академия банковского дела Национального банка Украины (ул. Петропавловская, 57, Сумы, 40030, Украина)
E-mail: dyakonova@academy.sumy.ua

Петренко Юлия Михайловна – соискатель, Украинская академия банковского дела Национального банка Украины (ул. Петропавловская, 57, Сумы, 40030, Украина)
E-mail: kydraska@yahoo.com

UDC [336:351.746.1](005.36)

Dyakonova I. I., Petrenko Y. M. Resource-functional Approach in Study of Financial Security of a Company and Corporate Management

The article considers interconnection between financial security of a company and corporate management on the basis of use of the resource-functional approach. It forms an approach to corporate social responsibility as a proactive element of the system of corporate management with consideration of the nature of organisational and socio-economic production relations, key provisions of the legal environment and international standards. It substantiates the role of corporate social responsibility in provision of financial security and realisation of a corporate strategy.

Key words: financial security of a company, corporate management, corporate social responsibility, resource-functional approach, cost oriented management.

Formulae: 4. **Bibl.:** 27.

Dyakonova Irina I. – Doctor of Science (Economics), Professor, Head of the Department of Management, Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine (vul. Petropavlivska, 57, Sumy, 40030, Ukraine)
E-mail: dyakonova@academy.sumy.ua

Petrenko Yuliya M. – Applicant, Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine (vul. Petropavlivska, 57, Sumy, 40030, Ukraine)
E-mail: kydraska@yahoo.com

В аспекті розвитку питань, пов'язаних із корпоративним управлінням, фінансова безпека не часто знаходиться в центрі уваги. Вважається, що ці дві категорії є несумісними як у розрізі кінцевої мети, так і методології. Однак спільність основи розвитку фінан-

сової безпеки та корпоративного управління, а саме – стратегічне управління, визначає необхідність виявлення взаємозв'язків між зазначеними поняттями.

Аналізу проблем взаємозв'язків між фінансовою безпекою підприємства та корпоративним управлінням